

ley professzor a munkaadók szempontjából tette statisztikai vizsgálódása tárgyává: „Bizottsági jelentés a munkabérek, mint a termelési költség elemei” című dolgozatában, melynek célja a béreket összehasonlítani a munkahozadékkal, illetve a munkabéreket az összes termelési költségekhez arányítani.

Mint hogy a termelés munkaköltségének statisztikai összehasonlítása különböző korok és országok közt az adatgyűjtés jelen állása mellett nem volt lehetséges, a bizottság munkája a problémák tudományos vizsgálatára, a kérdés megoldásához szükséges adatok megállapítására szorított.

Az adatszerzés négy alakja lehetséges. 1. A munkaköltség az egyéb termelési költségekhez viszonyítva. 2. A munkaköltség az eladási értékhez viszonyítva. 3. A munkaköltség a termelt mennyiséghez viszonyítva. 4. A termelt mennyiség a munkások számához vagy a munkaórákhoz viszonyítva.

Az Intézet felismerve a munkaköltség mérésének fontosságát, a bizottságot a probléma további kutatására és újabb jelentés beterjesztésére hívta fel.

A kairói ülésen a *belföldi fuvarozási statisztika* is szóba került, ama jelentés alapján, amelyet az e kérdés tanulmányozására kiküldött bizottság nevében J. I. Craig terjesztett elő. Maga a bizottság jelentését ideiglenesnek és hiányosnak jelzi. Ma már a fuvarozási, illetve közlekedési statisztikának nemesak a vasúti- és viziúti szállítással, hanem a közúti és légtúti közlekedéssel is kell foglalkozni az automobil és repülőgép jelentőségének fokozódásával.

Alapvető szabály, hogy: 1. a fuvarozott tárgyak osztályoztassanak; 2. a fuvarozott tárgyak mértékegysége megállapíttassék; 3. a szállítási eszközök osztályoztassanak; és pedig aszerint, hogy megrögzítettek, mint a vasutak, tartozékaikkal, a belföldi viziúttak, tartozékaikkal, a főkötutak, a légiúttak, tartozékaikkal; vagy pedig ingók, mint a vasutak gördülő anyaga, a hajók, vontatógözüsök és egyéb egységek a csatornákon, az automobilon, teherkocsik, vontatómotorok, állati vontatásra szolgáló kocsik, a szárazföldi fuvarozás céljaira, végül a légi szállításra szolgáló repülőgépek és kormányozható léghajók; 4. a szállítási eszközök különböző egységeinek mértékei (hajók tonna tartalma, motorok lóereje, stb.) kimutatandók; a belföldi szállítás terén végzett munkamennyiség kimutatandó stb.

Épp úgy kívánatos, hogy a szállított áru természete, mennyisége, értéke és a feladó és rendeltetési hely, valamint a szállításhoz keletkező értékemelkedés kimutattassék. Ez utóbbi követelmény (bár rendkívül érdekes statisztikai adat volna), alig lesz gyakorlatilag megvalósítható.

Az ily fuvarozási statisztika megvalósítása nagyon költséges, de fedezhető volna fuvarlevelek csekély statisztikai megilletéke révén. Az Intézet felhívta a bizottságot munkálatainak folytatására.

Látható, hogy a kairói ülés gazdag anyagot tárgyalt a gazdasági statisztika terén és nagyon méltánylandó erőfeszítéseket tett az alkalmazandó módszerek tökéletesítése érdekében.

Fellner Frigyes dr.

Régi statisztikai adatok.

Données statistiques anciennes.

Néptömrülés.

Agglomération de population.

A népesség gazdaságtársadalmi és kulturális helyzetére velnek világót a *néptömrülési* adatok, vagyis azok az adatok, amelyek a népességet együttélésük helyének nagysága szerint kategorizálják. Számolni kell azonban azzal, hogy a statisztika, amidőn a népességet végső eredményben városi és falusi népességre tagozza, a gyakorlatban a közigazgatási beosztás alapulvételével állapítja meg a népelhelyezkedés két főtípusát s így kénytelen a város határában fekvő puszták, tele-

pek stb. lakosságát is városi népességnek számitani, holott a népesség eme része tulajdonképpen falusi népesség.

A néptömrülésre vonatkozó nemzetközi adatok alakulását vizsgálva, éles világításban mutatkozik a tendencia, hogy a nagyobb lakosságú tömrülési közületekben — városokban — élő népesség a kisebb közületekben — falvakban — élő népességhez képest az idők folyamán egyre nagyobbá vált. Ennek oka egyrészt az, hogy a falu a megművelhető földterület adottsága folytán kevésbé képes a lakosságot szaporodásának arányában eltartani, mint az új és új megélhetési le-

I. A városokban lakó népesség az össznépesség % -ában.

Population urbaine, en % de la population totale.

Ország — Pays	1850 körül	Legújabb adat
	Autour de 1850	Donnée la plus récente
	%	
Anglia — Angleterre	50.2	79.3
Argentína — Argentine	¹⁾ 32.8	57.4
Egyesült-Államok — États-Unis	12.5	51.4
Franciaország — France	25.5	46.4
Magyarország — Hongrie	²⁾ 23.7	32.8
Németország — Allemagne	¹⁾ 36.1	64.4
Norvégia — Norvège	13.6	29.6
Svédország — Suède	10.8	30.7

¹⁾ 1871. — ²⁾ 1869. évi adat a mai területre átszámítva. Csak polgári népesség. — Donnée de 1869, calculée pour le territoire actuel. Population civile seulement.

II. A százezer lakoson felüli városok száma Európában.

Nombre des villes européennes de plus de 100.000 habitants.

Ország — Pays	1850 körül ¹⁾	1920
	Autour de 1850	
Nagy-Britannia és Írország — Gr.-Bretagne et Irlande	11	51
Németország — Allemagne	4	46
Olaszország — Italie	10	16
Franciaország — France	5	15
Európai Oroszország — Russie d'Europe	2	15
Spanyolország — Espagne	4	9
Lengyelország — Pologne	1	6
Belgium — Belgique	3	5
Nemetalföld — Pays-Bas	1	4
Svájc — Suisse	—	4
Magyarország — Hongrie	1	3
Görögország — Grèce	—	3
Svédország — Suède	—	3
Sz. H Sz állam — Royaume SCS	—	3
Ausztria — Autriche	1	2
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	1	2
Dánia — Danemark	1	2
Portugália — Portugal	1	2
Románia — Roumanie	1	2
Bulgária — Bulgarie	—	1
Danzig — Dantzig	—	1
Esztország — Estonie	—	1
Finnország — Finlande	—	1
Lettország — Lettonie	—	1
Litvánia — Lithuanie	—	1
Norvégia — Norvège	—	1
Európai Törökország — Turquie d'Europe	—	1
Összesen — Total	47	201

¹⁾ Mai országterületen. — Sur le territoire actuel.

III. Az egymillió lakoson felüli városok lélekszáma.

Population des villes de plus de un million d'habitants.

Város neve Désignation	Lélekszám Population		A növekedés Index de l'accroissement. 1800 = 1
	1800 körül Autour de 1800	Legújabb adat Chiffre le plus récent	
New-York	60.489	5.839.746	96.5
London — Londres	959.310	4.615.400	4.8
Berlin	172.846	3.024.165	25.3
Párizs — Paris	547.756	2.811.429	5.2
Csikagó — Chicago	¹⁾ 5.065	2.833.288	.
Oszaka — Osaka	2.114.809	.
Moszkva — Moscou	250.000	2.024.979	8.1
Tokio — Tokyo	1.995.303	.
Buenos-Ayres — Buenos-Aires	40.000	1.973.328	49.3
Filadelfia — Philadelphie	69.403	1.894.510	27.3
Bécs — Vienne	231.949	1.873.609	8.1
Rio de Janeiro	43.000	1.650.990	38.4
Leningrád — Léninград	220.200	1.614.008	7.3
Sanghaj	1.500.000	.
Hankou — Han-Keou	1.474.800	.
Peking — Pékin	1.300.000	.
Detroit — Détroit	¹⁾ 9.102	1.290.000	.
Bombay	100.000	1.279.061	12.8
Kalkutta — Calcutta	450.000	1.132.246	2.5
Glasgow — Glasgow	77.385	1.121.546	14.5
Hamburg	95.080	1.089.837	11.5
Sydney	25.7	1.070.510	422.0
Kairó — Le Caire	1.059.824	.
Varsó — Warszawa	63.359	1.015.426	16.0
Konstantinápoly Constantinople	600.000	1.011.165	1.7
Kanton — Canton	1.000.000	.

¹⁾ 1840.

hetőségeket nyújtó, a lakosság foglalkoztatásában nagyobb elaszticitású város. Másik fő oka a városi lakosság javára történt megosztási eltolódásnak, hogy a városok területileg egyre jobban terjeszkednek s ölelnek magukba olyan területe részeket, amelyek korábban falusi közületek voltak.

Az egyes országokban a városi és falusi népesség megosztásának aránya igen különböző s igen különböző országokonként annak a felszívódási folyamatnak üteme is, amely szerint a falusi népesség a városokba fokozatosan átáramlott.

I. számú táblázatunk néhány állam jelenlegi és háromnegyed évszázad előtti városi népességének adatait mutatja be. Habár az egyes államokban a községeknek város és falu szerint való elkülönítése nem teljesen azonos alapon történt, a táblázatban foglalt arányszámok elfogadható hűséggel fejezik ki az országok néptömrülési karakterét s a néptömrülés megváltozásának mértékét. Az utolsó háromnegyed évszázad alatt

egyes államokban (Svédország) a városi népesség megháromszorozódott, sőt megnégyszereződött (Egyesült Államok). Aránylag elég kismérvű az eltolódás a mai Magyarország területén, ahol a városi népesség aránya 1869 óta 23·7%-ról mindössze 32·8%-ra emelkedett.

A néptömrülés különféle tagozataira vonatkozó megbízható régi adatok hiányában még csupán a nagyvárosok néhány adatával mutatunk rá arra a szembeszökő néptömrülési jelenségre, hogy a nagyvárosok száma és népessége igen rohamos tempóban növekszik.

II. számú táblázatunk a 100.000 lakoson felüli európai városok számát mutatja be 1850 körül és 1920-ban. A táblázat szerint a múlt évszázad közepén Európában mindössze 47 olyan város volt, amelynek lakossága a 100.000 lelket meghaladta. E városok száma Európában 1920-ban már 201 volt. Legtöbb 100.000 lakoson felüli városa Európában az angol szigetbirodalomnak van (51), de a nagyvárosok számának szaporodása a legnagyobb volt Németországban (4-ről 46-ra). Az Amerikai Egyesült Államokban pedig, ahol 1850 körül csak 6 ilyen város volt, ma már 68 a 100.000 lakoson felüli városok száma. Érdekes viszont, hogy Olaszországban az ilyen nagyvárosok száma a 70 év alatt 10-ről csak 16-ra emelkedett. Megemlítjük, hogy Afrikában 10, Ázsiában 86, Amerikában 99,

Ausztráliában 14 100.000 lakoson felüli várost mutatnak ki forrásaink. Európán kívüli elfogadható adatunk 1850-ből e városokról nincs; valószínű, hogy számuk 1850-ben csak 10—20 volt. Arról, hogy a korábbi időkben az e nagyságtípusba tartozó városok száma mennyi volt, nincsenek pontos adataink. Megközelítő az az adat, amely szerint Európában az 1800. év körül legalább 22 százezres város létezett.

III. számú táblázatunk ama városok lélekszámadatairól tájékoztat, amelyeknek lélekszáma az 1 millió lelket jelenleg meghaladja. E városok legnagyobb részéről 1800 körüli adatunk is van. Forrásaink szerint jelenleg 26 milliós város van a földön. A múlt évszázad elején egyetlen város lakossága sem érte el az 1 millió lelket, sőt félmillió lakoson felüli város is csak 3 volt (London, Páris, Konstantinápoly). Egyes városok lakossága az 5. század alatt szinte hihetetlen mértékben növekedett meg. E szempontból első helyen áll Sydney, amelynek lakossága több mint négyszázszorosra emelkedett. Csaknem százszoros New-York lakosságának megnövekedése is, e város lakossága 60.000-ről 5·8 millióra emelkedett (1730-ban csak 8.600 lakosa volt). A két legnagyobb városnak, New-Yorknak és Londonnak egyébként az elővárosokkal együtt ma már 9·4, illetve 7·7 millió a lakosa.

E. D. dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Személyi hírek. — *Nouvelles personnelles.*

Halálozások. *Hamerli Imre* kesztyűgyáros 1927. november 15-én meghalt. Az elhunyt 1915. óta volt az Értékmegállapító Bizottságnak érdemes, munkás tagja. 1928. február hó 5-én meghalt *Hornyánszky Ernő*, a Hornyánszky Viktor nyomda és könyvkiadóvállalat igazgatósági tagja. Az Értékmegállapító

Bizottságban 1922-ben történt taggá való ki-nevezése óta fejtett ki értékes működést.

Kitüntetés: A Kormányzó úr Ő főméltósága *Rózsa Károly* kereskedelmi tanácsost, a Székesfővárosi Gázművek vezérigazgatóját, 1928. február hó 25-én m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki.

Szakosztályi ülések. — *Séances de section.*

Az Értékmegállapító Bizottság **XXI. szakosztály** ülésén *Gerliczy Béla* szakosztályelnök elnökölt. Az ülésen megjelentek: *Lénárd Róbert*, *Mátrai Antal*, *Scheibler Ede*, *Schweitzer Henrik* és *Szűllő Árpád* kereskedelmi tanácsosok, *Bekker Ágoston*, *Klemm Károly*, *Stahel Géza* és *Scharbert Gyula* szakértők. A szakosztály a gépek és készülékek egészségértékeinek megállapításával foglalkozott. Az általános jelentést *Gerliczy Béla* szakosztályelnök terjesztette elő: Az 1926. év forgalom szempontjából, az előző évvel szemben némi javulást mutatott fel, mely javulás főleg a második félévben következett be, amikor is az 1927. évben nagyobb mér-

tékben megindult építkezés következményeképpen szükségesnek bizonyult gépi beruházások a hosszantartó stagnációt érezhetően enyhítették. Az 1927. évben eszközölt állami és városi nagyszabású beruházások ugyancsak már az 1926. év második felében éreztették azoknak előhatását, mindazonáltal a forgalom szempontjából csak enyhülést, azonban nem a remélt javulást hozta meg az 1926. év. Az árvízszonyok az első félévben a nagy pangás behatása alatt nem alakulhattak ki, sőt a második félévi enyhülés beállta sem sokat változtatott a már amúgyis magas árakon, úgyhogy az 1926. évi árvízszonyok az előző évi árvízszonyokkal szemben